

BOZOR DINAMIKASI VA KRIPTOVALYUTA BOZORIDAGI TARTIBGA SOLISH MUAMMOLARINI TAHLIL QILISH

Namangan Muhandislik-texnologiya instituti talabasi

Yoqubjonov Dostonbek Ravshanjon o'g'li

Gmail: dostonyoqubjono08@gmail.com

Namangan Muhandislik-texnologiya instituti talabasi

Rahimov Xusniddin Kozimjon o'g'li

Gmail: xrakhimov11@gmail.com

Namangan Muhandislik-texnologiya instituti talabasi

Mansuraliyeva Kamila Rustamovna

Gmail: kmansuralieva@gmail.com

Kirish: Blokcheynga asoslangan kriptovalyutalarning paydo bo'lishi biz moliyaviy aktivlarni idrok etish va ular bilan o'zaro munosabatlarimizni tubdan o'zgartirdi. Bitcoin, birinchi markazlashmagan kriptovalyuta, birgalikda kriptovalyutalar deb nomlanuvchi minglab muqobil raqamli valyutalarning rivojlanishiga yo'l ochdi. So'nggi o'n yil ichida kriptovalyuta bozori misli ko'rilmagan o'sishni boshdan kechirdi va investorlar, tartibga soluvchilar va keng jamoatchilikning e'tiborini tortdi. Biroq, bu tez kengayish o'zi bilan turli muammolarni, jumladan, tartibga soluvchi noaniqlik, bozor o'zgaruvchanligi va xavfsizlik bilan bog'liq muammolarni keltirib chiqardi. Ushbu maqola kriptovalyuta bozorining dinamikasini, me'yoriy-huquqiy bazasini va kelajakdagi istiqbollari tahlil qilib, har tomonlama ko'rib chiqishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: kriptovalyuta, bozor dinamikasi, tartibga solish muammolari, blokcheyn texnologiyasi, investorlarning xatti-harakati

Kriptovalyuta bozori 2009 yilda Bitcoin yaratilganidan beri tez o'sib bordi va global moliyaviy landshaftda buzg'unchi kuchga aylandi. Ushbu maqola kriptovalyuta bozorini chuqur tahlil qilib, uning bozor dinamikasi, tartibga solish muammolari va kelajak istiqbollari e'tibor qaratadi. Texnologik taraqqiyot, bozor tendentsiyalari, me'yoriy-huquqiy bazalar va investorlarning xatti-harakatlari kabi asosiy omillarni o'rganib, ushbu tadqiqot kriptovalyuta ekotizimidagi qiyinchiliklar va imkoniyatlarni yoritishga qaratilgan. Keng qamrovli adabiyotlarni o'rganish va empirik tahlil qilish orqali biz kriptovalyutalarning o'ziga xos xususiyatlari, tartibga solish choralarining ta'siri va kelajakdagi tadqiqotlar uchun potentsial yo'nalishlar haqida tushuncha beramiz.

Bozor dinamikasi: kriptovalyuta bozori kuniga 24 soat, haftada 7 kun ishlaydi, bu foydalanuvchilarga raqamli aktivlarni global birjalarda vositachilarga ehtiyoj

sezmasdan savdo qilish imkonini beradi. Bu markazlashtirilmagan tabiat kriptovalyutalarning ko'payishiga turtki bo'lib, turli xil foydalanish holatlari va funksiyalariga ega bo'lgan tangalar va tokenlarning xilma-xil ekotizimini yaratishga olib keldi. Texnologik innovatsiyalar, investorlarning kayfiyati, makroiqtisodiy tendentsiyalar va me'yoriy o'zgarishlarni o'z ichiga olgan kriptovalyuta bozori dinamikasiga bir nechta omillar ta'sir qiladi. Narxlarning o'zgaruvchanligi kriptovalyuta bozorining o'ziga xos xususiyati bo'lib, talab va taklif dinamikasi, spekulyativ savdo va bozorni manipulyatsiya qilish kabi omillarga bog'liq. Ushbu qiyinchiliklarga qaramay, kriptovalyutalar muqobil sarmoya sifatida katta e'tiborni tortdi, bunda institutlar va chakana investorlar ushbu yangi aktivlar sinfiga ta'sir o'tkazishga intilmoqda.

Tartibga solish muammolari: Kriptovalyutalar atrofidagi tartibga solish muhiti murakkab va tez rivojlanmoqda va butun dunyo bo'ylab tartibga soluvchilar sanoat uchun aniq ko'rsatmalar yaratishga harakat qilmoqdalar. Kriptovalyutalarning markazlashmagan tabiati regulyatorlar uchun o'ziga xos qiyinchiliklar tug'diradi, chunki an'anaviy me'yoriy-huquqiy bazalar har doim ham raqamli aktivlarga nisbatan qo'llanilmasligi mumkin. Kriptovalyutalarga nisbatan tartibga soluvchi javoblar yurisdiksiyalar bo'ylab keng tarqalgan bo'lib, to'g'ridan-to'g'ri taqiqlardan tortib, keng qamrovli tartibga soluvchi bazalargacha. Asosiy tartibga solish masalalariga investorlarni himoya qilish, pul yuvishga qarshi kurash (AML) va mijozingizni bilish (KYC) qoidalariga rioya qilish, soliqqa tortish va kiberxavfsizlik kiradi. Normativ noaniqlik kriptovalyuta bozori uchun katta xavf tug'diradi, investorlarning ishonchiga ta'sir qiladi va ommaviy qabul qilinishiga to'sqinlik qiladi. Bundan tashqari, tartibga soluvchi arbitraj - yurisdiksiyalar o'rtasidagi tartibga solishdagi farqlardan foydalanish amaliyoti - tartibga solish landshaftini yanada murakkablashtiradi va xalqaro muvofiqlashtirish zarurligini ta'kidlaydi.

Kelajak istiqbollari: tartibga solish muammolari va bozor o'zgaruvchanligiga qaramay, kriptovalyuta bozori texnologik innovatsiyalar va o'sib borayotgan investor qiziqishi tufayli rivojlanish va kengayishda davom etmoqda. Blockchain texnologiyasidagi yutuqlar, masalan, masshtabli yechimlar va o'zaro ishlash protokollari joriy cheklovlarni bartaraf etish va kriptovalyutalardan yangi foydalanish holatlarini ochishga va'da beradi. Kriptovalyutalarning institutsional qabul qilinishi ortib bormoqda, taniqli kompaniyalar va moliyaviy institutlar raqamli aktivlarni o'z operatsiyalariga integratsiyalashgan. Bundan tashqari, markaziy bank raqamli valyutalari (CBDCs) va stablecoinlarning rivojlanishi an'anaviy moliya va kriptovalyuta ekotizimlari o'rtasidagi yaqinlashuvni ifodalaydi. Kelajakka nazar tashlaydigan bo'lsak, davom etayotgan tartibga soluvchi o'zgarishlar, texnologik innovatsiyalar va investorlarning kayfiyatidagi o'zgarishlar kriptovalyuta bozorining

traektoriyasini shakllantiradi va uning kengroq moliyaviy landshaftdagi roliga ta'sir qiladi.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, kriptovalyuta bozori sezilarli imkoniyatlar va qiyinchiliklarga ega dinamik va tez rivojlanayotgan ekotizimdir. Bozor dinamikasi texnologik innovatsiyalar, investorlarning xatti-harakatlari va sanoat traektoriyasini shakllantiradigan tartibga soluvchi o'zgarishlar bilan bog'liq. Huquqiy noaniqlik va muvofiqlik talablarini o'z ichiga olgan tartibga solish muammolari ommaviy qabul qilish va investorlarning ishonchini qozonish uchun jiddiy to'siqlarni keltirib chiqaradi. Biroq, blokcheyn texnologiyasidagi yutuqlar va ortib borayotgan institutsional qiziqish kriptovalyutalar uchun istiqbolli kelajakni ko'rsatadi. Normativ muammolarni hal qilish, bozor shaffofligini oshirish va innovatsiyalarni rag'batlantirish kriptovalyutalarning to'liq salohiyatini ochish va ularning global moliya tizimiga transformativ ta'sirini amalga oshirish uchun muhim bo'ladi.

Foydalanilgan Adabiyotlar :

1. Sh.Sh. Shoxa'zamiy . Moliya bozori va qimmatli qog_ozlar.-T.: Fan va texnologiya. 2012 y. 440 bet.
2. Sh. Shoxa'zamiy va boshqalar. Qimmatli qog_ozlar. O_quv qo_llanma.-T.: —Iqtisod-moliyal, 2010.
3. РЫНОК КРИПТОВАЛЮТЫ. ИСТОРИЯ И СФЕРЫ ВЛИЯНИЯ КРИПТОВАЛЮТЫ. Издание Форум молодых ученых. 2021 год.
4. Mishkin, Frederic S. The economics of money, banking, and financial markets / Frederic S. Mishkin.—7th ed. p. cm. — (The Addison-Wesley series in economics).
5. Robert J. Elliott and P. Ekkehard Kopp. Mathematics of Financial Markets. Second edition. 2005 Springer Science+Business Media Inc. 355 p. 3. Jukov Ye.F Rinok sennix bumag M.: YuNITI-DANA 2009. 567 s
6. Управление и корпоративный контроль в акционерном обществе. Под ред. Е.П. Губина. - М.: Юристъ. 1999.
7. Адамчук В.В. и др. «Экономика труда». Учебник. –М.: ЗАО «Финстатинформ», 1999. –431 с.
8. Адамчук В.В. и др. Экономика и социология труда: - Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ, 1999.
9. Экономика Узбекистана. Информационно-аналитический бюллетень за 2017 год. Ташкент 2018